

رَبِّهِ دَرِ فَرَسْوِی زَمَان

جلد اول

زندگی نامه عزت الملوك فرمانفرمائيان: (پيرنيا)

مؤلفان

منصوره اتحاديه (نظام مافی)، سعاد پیرا، الهام سنگزاده

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

سرشناسه:	اتحادیه، منصوره (نظام مافی) ۱۳۱۲.
عنوان و نام پدیدآور:	زنی در فراسوی زمان.
مؤلفان منصوره اتحادیه (نظام مافی)،	سعاد پیرا، الهام ملکزاده
مشخصات نشر: نشر تاریخ ایران، ۱۳۹۸.	مشخصات ظاهری: ۲ جلد، خشتی بزرگ.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۸۷-۴۷-۴	قیمت: ۱۰۰،۰۰۰ تومان.
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا.
جلد ۱:	زندگی نامه عزت الملوك فرمانفرمایان (پیرنیا).
مندرجات:	فرمانفرمایان، عزت الملوك، ۱۳۹۶-۱۲۹۹ ش.
موضوع:	زنان ایرانی، سرگذشت نامه.
موضوع:	Women, Iranian, Biography.
نوع سند:	سعاد پیرا.
انسان:	الهام ملکزاده.
رده بندی کنگره: C1 ۸۸۸	ده بندی دیویی: ۹۲۰/۰۵۵
شماره کتابشناسی مایک	۶۰۵۵۸۰۵



نشر تاریخ ایران (شرکت سهامی خاص)

تهران، خیابان فلسطین، ساختمان ۱۱۰، طبقه سوم، شماره ۳۰۴، تلفن: ۶۶۴۶۳۰۰۰

زنی در فراسوی زمان (زندگی نامه عزت الملوك فرمانفرمایان) (نویسنده: سعاد پیرا)

مؤلفان

منصوره اتحادیه (نظام مافی)، سعاد پیرا، الهام ملکزاده

اجرا: نشر تاریخ ایران طرح جلد: فریبا علایی

چاپ و صحافی: کتاب شمس تیراژ: ۱۰۰۰

چاپ اول: ۱۳۹۸ قیمت: ۱۰۰،۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۸۷-۴۷-۴ ISBN: 978-600-8687-47-4

حق چاپ محفوظ و در اختیار نشر تاریخ ایران است.

فهرست عناوین

به قلم دکتر منصوره اتحادیه (نظام مافیر)

مقدمه

۷

بحث اول: زندگی نامه عزت الملوك فرانسو مائین (برنیا)

فصل اول

۱۱

یادداشت های فصل اول

۲۳

فصل دوم

۲۵

یادداشت های فصل دوم

۴۷

فصل سوم

۵۱

یادداشت های فصل سوم

۹۵

فصل چهارم

۹۹

یادداشت های فصل چهارم

۱۳۳

فصل پنجم

۱۳۷

یادداشت های فصل پنجم

۱۵۳

فصل ششم

۱۵۷

۱۹۵

یادداشت‌های فصل ششم

به قلم سعاد پیرا

۱۹۷

بخش دوم

ورای هیجان

۱۹۷

سیر تکوینی و رشد با تکیه بر گذار قانونی و مقاطع سرنوشت‌ساز

به قلم دکتر الهام ملک‌زاده (ضوابط علمی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

۲۸۷

بخش سوم

فصل اول: عزت مهربانی و نیکوکاری

۳۰۵

به قلم دکتر منصوره اتحادیه (نظام مافی)

فصل دوم: جزیاتی از کمک‌های خیریه عزت‌الملوک فرمانفره بیان (پیرنیا)

فهرست اعلام

مقدمه

بسیاری از مورخین بیوگرافی‌های خوب می‌نویسند، ولی همه بیوگرافی‌های که نوشته شده تاریخ خوبی نیستند.
سوزان وِر

یک کتاب دیگر، یک زن دیگر! تا قرن بیستم از زنان نمی‌شد و نامی از آنان برده نمی‌شد. تصور این بود، چون زنان نه در سیاست و نه در جامعه نقشی داشتند. بنابراین زندگی‌شان جالب توجه نبود و اهمیتی نداشت. تحول در تاریخ‌نگاری حیطه تاریخ را پیش برده و گسترش داده است. گ. و. ه. طبقات و افرادی که در گذشته در تاریخ حضور نداشتند، اکنون جزء موضوعات تاریخ به شمار می‌آیند. در تحولات این مسیر زنان جایگاهی که به حق می‌بایست داشته باشند، را به دست آورده‌اند. نگارش بیوگرافی زنان نقش مؤثری در رشد تاریخ زن ایفا کرده و محل قابل توجهی در تاریخ‌نگاری به دست آورده است. به نظر سوزان وِر، تاریخ آمریکایی هیچ رشته دیگری ارتباط و همبستگی بین تاریخ و بیوگرافی را بهتر از مطالعات زنان نشان نداده است. چون مطالعات زنان بحث میان رشته‌ای به حساب می‌آید و همراه با تاریخ زن رشد یافته است. نویسندگان زندگی‌نامه زنان از رشته‌های مختلف با دیدگاه‌های متفاوت بهره گرفته‌اند.¹

در غرب بیش از چهل سال است که زندگی‌نامه زنان، حتی زنان ناشناخته و غیرمعروف وارد گفتمان مطالعات

1. Susan Ware, Writing Women's Lives, One Historian's Perspective, *The Journal of Inter-disciplinary History*, Vol. 40, No 3. 2010, PP 413-435.

زنان شده است و اهمیت آن دیگر محل سؤال و ابهام نیست. نوشتن زندگی‌نامه زنان سبک جدیدی را ابداع کرده است که حتی می‌تواند ساختار و نوع تاریخ‌نگاری که مردان در حیطه خود داشته‌اند را به چالش کشد. در حال حاضر زنان تاریخ خود را احیاء کرده‌اند که با نگارش زندگی‌نامه زنان در گذشته و حال و یا مطالعه مسائل مربوط به زنان، فصل تازه‌ای در تاریخ‌نگاری باز شده است. نکته‌ای که قابل انکار نیست این است که زنان از هر طیف، طایفه و طبقه‌ای که باشند، دارای تاریخ‌اند و شناخت زندگی‌شان کمکی به شناخت بهتر جامعه و تاریخ می‌کند و این وظیفه مورخین است که به بازنگری تاریخ بپردازند و به ادای زن که خود زن را به تاریخ برگردانند.

در ایران مطالعات زنان و تاریخ زن نسبت به بسیاری از کشورها دیرتر آغاز شد، ولی پیشرفت‌هایی حاصل شده است. کتاب حاضر درباره زندگی عزت‌الموس، فرمانفرمایان (پیرنیا) است که همه او را عزی خانم خطاب می‌کردند. نکته‌ای که درباره این زن مهم است اینست که شخصیت او دارای چند بُعد است که یکی از آنها عکاسی است. چندی پیش به مقالاتی از متخصصین فن عکاسی درباره اهمیت جایگاه عکس‌هایی که مردم عادی از زندگانی روزمره می‌گرفتند برخوردیم که به زعم آن‌ها از لحاظ جامعه‌شناسی، تاریخ، مردم‌شناسی و غیره قابل تأمل است. این مقالات مرا به فکر عکس‌های عزی خانم انداخت. او همه عمر سبک‌بازی می‌کرد و جا دارد که این عکس‌ها مورد توجه قرار گیرند. بنابراین به سراغ ایشان رفتیم و اجازه استفاده از عکس‌ها را از ایشان گرفتیم تا تعدادی از آنها را منتشر کنیم. برای بهتر شناختن عزی خانم نوشتن زندگی‌نامه ایشان الزامی بود. او عکاسی نمی‌کرد، بلکه ورزشکار و رئیس شورای عالی ورزش بانوان نیز بود. بنابراین فعالیت‌های ورزشی ایشان را به بحث جداگانه خانم سعاد پیرا که درباره ورزش بانوان مطالعه می‌کنند به نگارش در آورده‌اند. عزی خانم زنی خیر بود که همیشه دستی در کارها و امور مربوط به خیریه داشت. این قسمت از فعالیت‌های ایشان توسط خانم دکتر الهام انزاده که در این زمینه تخصص دارند، تهیه شده است.

در صحبتی با مهندس فیروز فیروز که در تاریخ معماری ایران تبحر دارند، داشتیم، به این نتیجه رسیدیم که ایشان فصلی درباره خانه عزی خانم بنویسند. این خانه توسط مهندس عزیز فرمانفرمایان بنا شده است، او در سبک معماری معاصر ایران تاثیرگذار بود و توانست عناصر ایرانی را با عناصر مدرن اروپایی به نحو احسن تلفیق کند. خانه‌ای که او برای عزی خانم ساخت از اولین بناهایی بود که در ایران ساخت و آغاز این سبک نوین را که هنوز کاملاً

شکل نگرفته بود به بوته آزمایش گذاشت. به همین دلیل فصلی هم درباره این خانه به این کتاب می‌افزایم.

بخش عکاسی عزى خانم را هم آقای محمدرضا طهماسب‌پور تدوین کردند.

از همه اشخاصی که در گردآوری و نگارش این کتاب سهیم بودند از خانم ثریا پیرا، آقای عماد زراعت‌زاده و آقای فرشاد ابراهیم‌شکر دارم. ولی بیش از هر کس باید از پسر ایشان پرویز و بخصوص از خانم موژان پیرنیا عروس عزى خانم تشکر کنم. شکی نیست که بدون کمک‌های مداوم و علاقه ایشان این کتاب به این شکل تدوین نمی‌شد. من بارها و بارها به باغبان خانه حضوری با ایشان تماس گرفتم و همیشه با خوش‌رویی و روحیه‌ای مثبت به سؤالات من پاسخ دادند. با راجه‌دان‌های قدیمی و گنج‌ها به دنبال سند و مدرک گشتند. در همین جستجوها بود که تقویم‌های قدیمی و رسمی می‌بانی که ایشان به خیریه می‌پرداختند. مخارج روزانه یا مخارج ساختمان را پیدا کردند. موژان خانم همچنین ترتیب مصاحبه با آشنایان و همکاران عزى خانم را دادند و روزها به دور سفره ناهار یا جای نشستیم و صحبت از گذشته و گذشته‌ها می‌کردیم. متأسفانه باید اذعان کنم که صحبت‌ها بعضاً دیر بود و جزئیاتی که برای ترسیم یک زندگی پر بار از شخصیتی مهم است، به‌وشده بود. در هر حال حاصل این کار دسته‌جمعی کتاب «زنی در فراسوی زمان» شد، زنی با علاقه‌های متفاوت و متعدد، فعال، مثبت و از جهتی مدرن و پیشرو و از جهتی پایبند به اصول و سنت‌های خانواده و زمانه.

خانواده عزى خانم به هیچ وجه سیاسی نبودند، اما طبعی بود که سیاست در زندگی آنها تأثیر می‌گذاشت. از این جهت توضیحاتی از وقایع کلی کشور در این کتاب به اختصار بیان شده است. همچنین علاوه بر شرح زندگی شخصی وی تحول جایگاه زنان در جامعه نیز مد نظر قرار دارد تا نشان دهیم که عزى خانم در چه جو و زمانه‌ای می‌زیست.

جوانی او پس از سپری شدن سال‌های بعد از انقلاب مشروطه، جنگ جهانی اول، مازمان با تغییر سلطنت بود و همانطور که تحولات و تغییرات در دوران سلطنت رضاشاه به سرعت پیش می‌رفت و همه چیز را دگرگون می‌کرد، مراحل اولیه زندگی او طی می‌شد. دوران محمدرضا شاه، جامعه دوران غرب‌گرایی و غرب‌زدگی را می‌پیموده، ولی تا جایی که به یاد دارم اساس زندگی عزى خانم تغییر محسوسی نکرد و زمانی که انقلاب اسلامی جامعه را زیر و رو کرد و در پی ریشه‌های گمشده‌اش می‌گشت، او همچنان روال زندگی‌اش را به همان سبک و سیاق ادامه می‌داد. شکی

۱۰ زنی در فراسوی زمان

نیست که زنان بسیاری از همان طیف اجتماعی تجربیات مشابهی داشتند و شناخت زندگانی عزیزی خانم برای شناخت بیشتر جامعه زنان در آن برهه از زمان بی‌فایده نباشد.

www.ketab.ir